

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ
ПІДРОЗДІЛІВ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ**

**Кафедра теорії та історії держави та права, конституційного права
та прав людини**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА

Назва освітньо-професійної програми	Правоохоронна діяльність (поліцейські)
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	26 Цивільна безпека
Спеціальність	262 Правоохоронна діяльність
Вид навчальної дисципліни	обов'язкова
Мова викладання	українська
Рік навчання	перший

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

протокол від 19.08.2024 № 15

СХВАЛЕНО

Вченою радою Навчально-наукового
інституту/підготовки фахівців для
підрозділів превентивної діяльності
Національної поліції України
протокол від 14.08.2024 № 13

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми «Правоохоронна діяльність (поліцейські)»

Віталій ПОКАЙЧУК

Розглянуто на засіданні кафедри теорії та історії держави та права, конституційного права та прав людини Навчально-наукового інституту/підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України
Протокол від 02.07.2024 № 23

Теорія держави та права. Робоча програма навчальної дисципліни. Дніпро: Дніпровський державний університет внутрішніх справ, 2024 рік. 26 с.

РОЗРОБНИК:

1. Завідувач кафедри теорії та історії держави та права, конституційного права та прав людини, доктор юридичних наук, професор Боняк Валентина Олексіївна.
2. Доцент кафедри теорії та історії держави та права, конституційного права та прав людини кандидат юридичних наук, доцент Сердюк Ігор Анатолійович.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

1. Ректор Університету митної справи та фінансів, кандидат юридичних наук, доцент Бочаров Дмитро Олександрович;
2. Завідувач кафедри теорії та історії держави і права, конституційного права та державного управління Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, кандидат юридичних наук, кандидат філософських наук, доцент Мудриєвська Людмила Михайлівна.

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни
(додаток 1.1 до Робочої програми навчальної дисципліни)**

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма здобуття вищої освіти	заочна форма здобуття вищої освіти
Кількість кредитів ЄКТС	3	3
Загальний обсяг	90	90
Рік підготовки	1	1
Семестр	1	1
Лекції	22	8
Семінарські заняття	22	
Практичні заняття		4
Самостійна та індивідуальна робота	46	78
Курсова робота	-	-
Підсумковий семестровий контроль	екзамен	екзамен

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Робоча програма навчальної дисципліни «Теорія держави та права» складена відповідно до освітньо-професійної програми за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти підготовки фахівців освітнього ступеня бакалавра в галузі знань 26 Цивільна безпека, за спеціальністю 262 Правоохоронна діяльність, кваліфікація: бакалавр правоохоронної діяльності.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Теорія держави та права» є

а) науково-юридична:

- підготовка фахівців, які володітимуть необхідними знаннями і практичними навичками для вирішення конкретних питань з юриспруденції; здібних самостійно і грамотно орієнтуватись у сучасних правових відносинах, приймати виважені та обґрунтовані рішення в рамках своєї професійної компетенції.

б) загальноосвітня:

- засвоєння здобувачами вищої освіти фундаментальних понять і категорій юриспруденції, розуміння сутності права і держави, їхньої ролі у суспільному житті, закономірностей побудови правової держави, тенденцій розвитку сучасної держави.

в) виховна:

- формування законослухняної поведінки та почуття поваги до права, високого рівня правосвідомості та правової культури, розвиток правового мислення, вміння досліджувати та розуміти сутність державно-правових явищ та процесів.

Очікувані результати навчання:

у результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

знати:

- теоретичні положення, що стосуються виникнення, становлення, розвитку та функціонування держави і права;
- основні поняття і категорії юриспруденції;
- тенденції та особливості розвитку сучасної держави, її механізм, функції;
- соціальне призначення, місце і роль Національної поліції України в демократичній та правовій державі;
- правила та способи тлумачення норм права;
- особливості застосування правових приписів при виконанні службових повноважень;
- суть та зміст принципів права, насамперед верховенства права;
- форми та порядок надання правової допомоги громадянам;

вміти:

- відтворювати основні правові поняття та категорії;
- використовувати засвоєні знання для розуміння суті юридичних понять і категорій, в т.ч. під час подальшого вивчення галузевих юридичних дисциплін;
- правильно тлумачити норми права;
- грамотно застосовувати правові приписи при виконанні своїх службових обов'язків;
- давати правильну оцінку державно-правовим явищам, розуміти їх сутність, визначати їхнє значення для розвитку політичної системи та громадянського суспільства;
- знаходити оптимальні шляхи розв'язання завдань, які має вирішувати поліцейський під час виконання службових обов'язків;
- використовувати отримані знання про вирішенні нестандартних ситуацій;
- самостійно опановувати зміни та новели до чинного законодавства.

Вивчення дисципліни забезпечує формування компетентностей за освітньою програмою:

Інтегральна компетентність – здатність вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері правоохоронної діяльності.

Загальні компетентності:

ЗК1 – здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2 – знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК5 – здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК10 – здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства

та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК11 – здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні компетентності:

СК1 – усвідомлення функцій держави у сфері правоохоронної діяльності, способів та механізмів реалізації цих функцій.

СК3 – здатність до критичного мислення та системного аналізу правових явищ.

СК4 – здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати правову інформацію з різних джерел.

СК5 – здатність визначати придатні для юридичного аналізу факти, систематизувати одержані результати, встановлювати при чинно-наслідкові зв'язки, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

Постреквізити: після оволодіння знаннями, що складають предмет навчальної дисципліни «Теорія держави та права», здобувачі вищої освіти вивчають галузеві юридичні дисципліни, а також дисципліни, що носять професійно орієнтований характер: «Конституційне право», «Адміністративне право», «Кримінальне право», «Кримінальний процес», «Трудове право», «Цивільне право та процес», «Адміністративний процес», «Кримінологія», «Поліцейська діяльність», «Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції» та ін.

Здобувачі вищої освіти повинні продемонструвати такі **результати навчання:**

ПРН1 – розуміти історичний, соціальний, економічний, технологічний і культурний контексти розвитку правоохоронної діяльності.

ПРН3 – розуміти та професійно застосовувати понятійний апарат права та правоохоронної діяльності.

ПРН8 – здійснювати пошук інформації у доступних джерелах, аналізувати і оцінювати її для повного та всебічного встановлення обставин, необхідних для виконання професійних завдань.

ПРН10 – виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.

ПРН11 – знати і розуміти сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

ПРН14 – здійснювати пошук та аналіз новітньої інформації у сфері правоохоронної діяльності, мати навички саморозвитку та самоосвіти

протягом життя, підвищення професійної майстерності, вивчення та використання передового досвіду у сфері правоохоронної діяльності.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМА № 1. Теорія держави та права як наука та навчальна дисципліна.

Предмет теорії держави та права як науки та навчальної дисципліни.

Місце теорії держави і права в системі наук та навчальних дисциплін.

Методологія теорії держави та права. Прийоми та засоби дослідження у пізнанні державно-правових явищ. Логічні прийоми загальнотеоретичного пізнання держави і права (аналіз, синтез, індукція, дедукція тощо).

Функції теорії держави та права (методологічна, гносеологічна, евристична, онтологічна, прогностична, ідеологічна, політична та інші функції теорії держави і права).

ТЕМА № 2. Походження держави і права.

Організація влади і нормативне регулювання у первісному суспільстві (потестарна влада, соціальні норми первісного суспільства). Теорії (концепції) походження держави і права (теологічна, органічна, патріархальна, договірна, психологічна теорії походження держави і права, теорія насильства, марксистське розуміння природи держави і права, теорія природного права, історична школа права, теорія примирення).

Загальні закономірності виникнення держави і права. Ознаки держави, що відрізняють її від самоврядування первісної общини. Ознаки права, що відрізняють його від соціальних норм первісної общини. Типологія держав (формаційний та цивілізаційний підходи). Особливості виникнення держав європейського та східного типів.

ТЕМА № 3. Форма держави.

Поняття форми держави. Її структура та основні риси.

Форми державного устрою. Унітарна держава, її основні ознаки. Автономія в унітарній державі. Україна як унітарна держава.

Федеративна держава, принципи її утворення та правова основа. Види федерацій. Конфедерація: поняття та ознаки.

Форма правління. Особливості класифікації форм державного правління. Види монархічних форм правління.

Види республіканських форм правління (управління) (парламентська, президентська, змішана республіка). Форма правління в Україні.

Державний (політичний) режим: поняття, види. Демократичний

політичний режим: поняття, різновиди, основні ознаки. Антидемократичний режим: поняття, основні ознаки, різновиди.

Правовий режим воєнного стану. Особливості запровадження правового режиму воєнного стану в Україні. Умови та особливості обмеження прав людини в умовах дії правового режиму воєнного стану.

ТЕМА № 4. Механізм і функції держави.

Поняття механізму держави. Поняття державного органу, його ознаки і поняття. Державна служба, посадова особа. Система державних органів за Конституцією України. Законодавчі, виконавчі та судові органи. Система контрольно-наглядових органів та система правоохоронних органів. Організація державної влади на місцях. Співвідношення системи державних органів та органів місцевого самоврядування в Україні. Децентралізація в Україні.

Поняття та класифікація функцій держави (внутрішні та зовнішні). Функції сучасної Української держави та її державних органів. Функції держави, що набули своєї актуальності та значення саме під час умов воєнного стану. Правові форми діяльності держави (правотворча, правозастосовна, установча, контрольно-наглядова) в контексті функцій держави.

ТЕМА № 5. Правова держава. Громадянське суспільство.

Історія виникнення концепції правової держави (витоки правової держави в епоху античності; філософські погляди Е. Канта, Ш. Монстеск'є, Р. фон Моля, К.Т. Велькера на природу правової держави; погляди українських філософів та юристів – М. Драгоманова, С. Котляревського, М. Палієнка (кінець ХІХ – на початку ХХ ст.) та ін. про правову державу). Поняття та основні ознаки правової держави. Безумовне визнання, законодавче закріплення, реальне здійснення і гарантування державою невід'ємних прав і свобод людини. Верховенство права. Розуміння верховенства права в актах Конституційного Суду України та рішеннях Європейського суду з прав людини. Теорія розподілу влад. Система стримувань і противаг.

Поняття, ознаки й зміст демократичної та соціальної держави. Україна як демократична та соціальна держава. Державна політика соціальної безпеки. Державна влада і забезпечення соціальної злагоди у суспільстві. Роль і місце держави у політичній системі. Наукові підходи до розуміння громадянського суспільства. Сучасні уявлення юристів про громадянське суспільство.

ТЕМА № 6. Поняття права. Норма права.

Поняття права. Цінність права. Нормативність, системність, правова

(формальна) визначеність, вольовий характер, загальна обов'язковість, гарантованість державою. Об'єктивне та суб'єктивне право. Соціальна справедливість, свобода та їх міра як сутність права.

Соціальне призначення та функції права.

Принципи в праві: їх поняття та класифікація. Право та закон: їх співвідношення.

Поняття норми права, її основні ознаки. Види норм права. Класифікація норм права за рівнем їх нормативності: норми-цілі, норми-дефініції, норми-принципи та ін. Колізійні норми.

Структура норми права (гіпотеза, диспозиція, санкція). Способи викладу правових норм у статтях нормативно-правових актів.

ТЕМА № 7. Джерела права. Правотворчість.

Поняття форми (джерела) права. Правовий (судовий, адміністративний) прецедент. Рішення Європейського Суду з прав людини та його місце в правовій системі України. Правовий звичай: основні ознаки та особливості. Нормативно-правові договори. Правова доктрина (положення юридичної науки, наукові коментарі до текстів законодавства тощо).

Нормативно-правовий акт: поняття та ознаки. Юридична сила нормативно правових актів.

Закон, класифікація законів в Україні. Підзаконні нормативно-правові акти в Україні. Чинність нормативно-правових актів у часі, у просторі та за колом осіб.

Правотворчість: поняття, ознаки, принципи. Стадії та етапи створення юридичних норм. Техніка нормотворчості.

ТЕМА № 8. Система права та система законодавства. Тлумачення норм права.

Поняття, основні ознаки, структура системи права. Система права та правова система: співвідношення понять.

Предмет і метод правового регулювання. Матеріальне і процесуальне право.

Система законодавства: поняття, основні риси та структура. Співвідношення системи права та системи законодавства. Співвідношення норм міжнародного і національного права.

Тлумачення норм права, його основні риси, елементи та цілі. Види та способи тлумачення юридичних норм. Засоби тлумачення норм права, поняття та основні риси. Акти тлумачення норм права (інтерпретаційні акти), їх види та юридичні властивості.

ТЕМА № 9. Правові відносини. Права людини і громадянина, правовий статус, гендер.

Правовідносини: поняття, ознаки, види. Склад (структура) правових відносин. Суб'єкти правовідносин. Правосуб'єктність фізичних осіб. Правоздатність. Дієздатність. Деліктоздатність. Поняття та ознаки юридичної особи. Правосуб'єктність юридичної особи. Держава як суб'єкт правових відносин. Об'єкти правових відносин: поняття та ознаки. Зміст правовідносин. Юридичні факти: поняття та ознаки. Класифікація юридичних фактів.

Людина, громадянин. Правовий статус особи. Система прав, свобод людини і громадянина за Конституцією України. Юридичні обов'язки людини і громадянина, їхні види. Обмеження прав людини в умовах воєнного стану.

Гендерні аспекти у праві, реалізація принципу гендерної рівності в діяльності органів Національної поліції України.

ТЕМА № 10. Реалізація норм права.

Поняття та основні ознаки реалізації норм права. Форми безпосередньої реалізації права: використання, виконання, дотримання.

Застосування юридичних норм як правова форма діяльності держави: поняття, ознаки. Підстави застосування юридичних норм. Суб'єкти правозастосування.

Правозастосовний процес та його стадії. Вимоги правильного застосування норм права. Акт застосування норми права: поняття, ознаки. Види актів застосування норм права. Відмінність актів застосування норм права від нормативно-правових актів.

ТЕМА № 11. Правова поведінка. Юридична відповідальність.

Поняття та ознаки правової поведінки. Особливості структури (складу) правомірної поведінки. Об'єктивна та суб'єктивна сторони правомірної поведінки. Мотивація правомірної поведінки. Типи правомірної поведінки. Професійна правова поведінка поліцейського.

Поняття та ознаки правопорушення. Склад правопорушення.

Поняття та ознаки юридичної відповідальності.

Види, функції та принципи юридичної відповідальності за законодавством України. Корупційне правопорушення та правопорушення пов'язане з корупцією.

Підстави настання юридичної відповідальності. Підстави виключення та звільнення від юридичної відповідальності.

Юридична відповідальність та права людини. Презумпція невинуватості як гарантія прав людини та громадянина.

4. СТРУКТУРА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ДЕННА ФОРМА НАВЧАННЯ

Теми та плани лекційних занять

Назва теми лекційного заняття	План лекційного заняття	Кількість годин
Тема № 1. Теорія держави та права як наука і навчальна дисципліна.	1. Теорія держави та права як наука і навчальна дисципліна. 2. Методологія теорії держави та права. 3. Теорія держави та права в системі гуманітарних наук. 4. Функції теорії держави та права.	2
Тема № 2. Походження держави і права.	1. Організація влади і нормативне регулювання у первісному суспільстві. 2. Теорії (концепції) походження держави і права. 3. Загальні закономірності виникнення держави і права. 4. Ознаки держави, що відрізняють її від самоврядування первісної общини. 5. Ознаки права, що відрізняють його від соціальних норм первісної общини. 6. Типологія держав. Особливості виникнення держав європейського та східного типів.	2
Тема № 3. Форма держави.	1. Форма державного правління. 2. Форма державного устрою. 3. Державно-правовий режим. 4. Правовий режим воєнного стану: загальна характеристика. 5. Міжнародні об'єднання держав.	2
Тема № 4. Механізм і функції держави.	1. Механізм держави: поняття, структура. 2. Система державних органів в Україні. 3. Поняття та ознаки функцій сучасної демократичної держави, їх класифікація. 4. Правові форми та методи здійснення функцій держави.	2
Тема № 5. Правова держава. Громадянське суспільство.	1. Історія виникнення теорії правової держави. 2. Поняття правової держави. Теорія поділу влад. Система стримувань і противаг. 3. Поняття демократичної та соціальної держави. 4. Роль і місце держави у політичній системі. 5. Поняття громадянського суспільства.	2
Тема № 6. Поняття права. Норма права.	1. Об'єктивне право та його ознаки. Співвідношення з суб'єктивним правом. 2. Функції та принципи права: їх поняття та класифікація. 3. Норма права: поняття, риси. Види норм права. 4. Структура норми права.	2
Тема № 7. Джерела права. Правотворчість.	1. Поняття джерела (форми) права. 2. Поняття нормативно-правового акту. Юридична сила нормативно-правових актів. 3. Закон, класифікація законів в Україні.	2

	4. Система підзаконних нормативно-правових актів. 5. Поняття правотворчості, її функції та основні принципи.	
Тема № 8. Система права та система законодавства. Тлумачення норм права.	1. Система права та її структура. 2. Система законодавства та її складові. 3. Тлумачення норм права: поняття, мета, способи, види. 4. Інтерпретаційно-правовий акт: поняття та види.	2
Тема № 9. Правові відносини. Права людини і громадянина, правовий статус, гендер.	1. Правові відносини: поняття та види. 2. Юридичні факти. 3. Правовий статус людини: поняття та види. 4. Реалізація принципу гендерної рівності в діяльності органів Національної поліції України. 5. Права людини і громадянина під час дії правового режиму воєнного стану.	2
Тема № 10. Реалізація норм права.	1. Реалізація норм права: поняття та риси. 2. Основні стадії процесу застосування норм права. 3. Акт застосування норм права: поняття та види. 4. Вимоги до правильного застосування норм.	2
Тема № 11. Правова поведінка. Юридична відповідальність.	1. Правова поведінка: поняття та види. 2. Види правомірної поведінки. 3. Правопорушення: поняття, риси та склад. 4. Юридична відповідальність: поняття, принципи, види. 5. Підстави настання та звільнення від юридичної відповідальності.	2

Теми семінарських занять

Назви тем семінарських занять	Кількість годин
Тема № 1. Теорія держави та права як наука і навчальна дисципліна.	2
Тема № 2. Походження держави і права.	2
Тема № 3. Форма держави.	2
Тема № 4. Механізм і функції держави.	2
Тема № 5. Правова держава. Громадянське суспільство.	2
Тема № 6. Поняття права. Норма права.	2
Тема № 7. Джерела права. Правотворчість.	2
Тема № 8. Система права та система законодавства. Тлумачення норм права.	2
Тема № 9. Правові відносини. Права людини і громадянина, правовий статус, гендер.	2
Тема № 10. Реалізація норм права.	2
Тема № 11. Правова поведінка. Юридична відповідальність.	2

Теми для самостійної роботи

Назви тем самостійної роботи	Кількість годин
Тема № 1. Теорія держави та права як наука і навчальна дисципліна.	2
Тема № 2. Походження держави і права.	2
Тема № 3. Форма держави.	4
Тема № 4. Механізм і функції держави.	4
Тема № 5. Правова держава. Громадянське суспільство.	6

Тема № 6. Поняття права. Норма права.	4
Тема № 7. Джерела права. Правотворчість.	4
Тема № 8. Система права та система законодавства. Тлумачення норм права.	6
Тема № 9. Правові відносини. Права людини і громадянина, правовий статус, гендер.	4
Тема № 10. Реалізація норм права.	4
Тема № 11. Правова поведінка. Юридична відповідальність.	6

ЗАОЧНА ФОРМА НАВЧАННЯ

Теми та плани лекційних занять

Назва теми лекційного заняття	План лекційного заняття	Кількість годин
Тема № 1. Теорія держави та права як наука і навчальна дисципліна.	5. Теорія держави та права як наука і навчальна дисципліна. 6. Методологія теорії держави та права. 7. Теорія держави та права в системі гуманітарних наук. 8. Функції теорії держави та права.	2
Тема № 3. Форма держави.	6. Форма державного правління. 7. Форма державного устрою. 8. Державно-правовий режим. 9. Правовий режим воєнного стану: загальна характеристика. 10. Міжнародні об'єднання держав.	2
Тема № 6. Поняття права. Норма права.	5. Об'єктивне право та його ознаки. Співвідношення з суб'єктивним правом. 6. Функції та принципи права: їх поняття та класифікація. 7. Норма права: поняття, риси. Види норм права. 8. Структура норми права.	2
Тема № 10. Реалізація норм права.	5. Реалізація норм права: поняття та риси. 6. Основні стадії процесу застосування норм права. 7. Акт застосування норм права: поняття та види. 8. Вимоги до правильного застосування норм.	2

Теми практичних занять

Назви тем практичних занять	Кількість годин
Тема № 4. Механізм і функції держави.	2
Тема № 8. Система права та система законодавства. Тлумачення норм права.	2

Теми для самостійної роботи

Назви тем самостійної роботи	Кількість годин
Тема № 1. Теорія держави та права як наука і навчальна дисципліна.	6
Тема № 2. Походження держави і права.	8
Тема № 3. Форма держави.	6
Тема № 4. Механізм і функції держави.	6
Тема № 5. Правова держава. Громадянське суспільство.	8

Тема № 6. Поняття права. Норма права.	7
Тема № 7. Джерела права. Правотворчість.	8
Тема № 8. Система права та система законодавства. Тлумачення норм права.	8
Тема № 9. Правові відносини. Права людини і громадянина, правовий статус, гендер.	8
Тема № 10. Реалізація норм права.	6
Тема № 11. Правова поведінка. Юридична відповідальність.	7

5. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ТА ЗАВДАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Контрольні питання до екзамену:

1. Теорія держави та права як наука і навчальна дисципліна, її місце в системі юридичних наук.
2. Функції теорії держави та права.
3. Первісний лад: структура, організація соціальної влади.
4. Основні теорії виникнення держави.
5. Поняття держави, її основні ознаки.
6. Тип держави: формаційний та цивілізаційний підходи.
7. Функції держави: поняття, види, правові форми здійснення.
8. Поняття і ознаки громадянського суспільства. Співвідношення громадянського суспільства і держави.
9. Політична система суспільства: поняття, структура.
10. Місце держави в політичній системі суспільства.
11. Поняття державного суверенітету, його співвідношення з суверенітетом народу і суверенітетом нації. Україна як суверенна держава.
12. Поняття та ознаки демократичної держави. Україна як демократична держава.
13. Демократія, її форми і види.
14. Поняття та ознаки соціальної держави. Україна як соціальна держава.
15. Поняття та ознаки правової держави. Україна як правова держава.
16. Система «стримувань і противаг» за Конституцією України.
17. Форма держави: поняття, структура.
18. Форма державного правління: поняття, види.
19. Республіка як форма державного правління: поняття, види. Особливості республіканського правління в Україні.
20. Форма державного устрою: поняття, види. Державний устрій України.
21. Унітарна і федеративна держава: поняття, ознаки, види.
22. Поняття та основні види державного (політичного) режиму. Політичний режим в Україні.
23. Механізм держави: поняття, ознаки, структура.
24. Система державних органів в Україні.
25. Особливості діяльності та функціонування вищих органів держави в умовах правового режиму воєнного стану.
26. Орган держави: поняття, ознаки, компетенція. Класифікація

державних органів.

27. Місцеве самоврядування в Україні: поняття, суб'єкти.
28. Теорія розподілу влад, її реалізація в сучасних країнах світу.
29. Поняття об'єктивного і суб'єктивного права, їх співвідношення.
30. Функції права: поняття, види.
31. Соціальна цінність права. Співвідношення права і закону.
32. Принципи права: поняття, види, значення в юридичній діяльності.
33. Принцип верховенства права.
34. Співвідношення національного і міжнародного права.
35. Система права: поняття, структура.
36. Поняття «галузь права», «інститут права». Критерії (підстави) розподілу норм права за галузями права.
37. Публічне і приватне право.
38. Система законодавства: поняття, структура.
39. Співвідношення системи законодавства і системи права.
40. Відомчі та локальні нормативні акти.
41. Правовий режим: поняття та види.
42. Правовий режим воєнного стану в Україні: порядок введення, сутність, порядок припинення.
43. Поняття і форми систематизації законодавства.
44. Соціальні норми: поняття, види.
45. Норми права: поняття, ознаки.
46. Структура норми права.
47. Способи викладення норм права в статтях нормативно-правових актів.
48. Співвідношення норм права і норм моралі.
49. Норма права і стаття закону, їх співвідношення.
50. Поняття правотворчості, її функції та основні принципи.
51. Стадії та види правотворчості.
52. Нормативно-правовий акт: поняття, ознаки.
53. Поняття юридичної сили нормативно-правового акту, їх види за юридичною силою.
54. Закон: поняття, ознаки, види.
55. Підзаконні нормативно-правові акти: поняття, класифікація.
56. Підзаконні нормативні акти місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні.
57. Дія нормативно-правових актів у часі, просторі та щодо кола осіб.
58. Нормативні акти центральних органів виконавчої влади.
59. Тлумачення норм права: поняття, причини, мета, способи.
60. Буквальне, розширювальне, обмежувальне тлумачення норм права.
61. Офіційне та неофіційне тлумачення норм права: поняття, види.
62. Акти офіційного тлумачення норм права: поняття, види.
63. Форми (джерела) права: поняття, види.
64. Нормативно-правовий договір як джерело права.
65. Судовий прецедент як джерело права. Прецеденти Європейського суду з прав людини, їх значення для правової системи України.

66. Поняття реалізації норм права. Форми безпосередньої реалізації норм права.
67. Застосування норм права: поняття, ознаки.
68. Основні стадії застосування норм права.
69. Акт застосування норм права: поняття, ознаки, види.
70. Прогалини у праві.
71. Аналогія закону, аналогія права.
72. Правовідносини: поняття, основні ознаки, види.
73. Склад (структура) правовідносин.
74. Суб'єктивні права та юридичні обов'язки: поняття, структура.
75. Суб'єкти правовідносин, їх види. Держава як суб'єкт правовідносин.
76. Правосуб'єктність фізичних і юридичних осіб: поняття, склад.
77. Поняття та види об'єктів правовідносин.
78. Юридичні факти: поняття і класифікація.
79. Правовий статус людини: поняття та види.
80. Реалізація принципу тендерної рівності в діяльності органів Національної поліції України.
81. Основні напрямки діяльності Національної поліції України з забезпечення захисту прав і свобод людини.
82. Права і свободи громадян в умовах воєнного стану.
83. Правомірна поведінка: поняття, ознаки, види.
84. Зловживання правом: поняття, ознаки, види.
85. Правопорушення: поняття, ознаки, види.
86. Склад правопорушення: поняття, структура.
87. Юридична відповідальність: поняття, ознаки, види.
88. Особливості юридичної відповідальності працівників Національної поліції України.
89. Підстави настання юридичної відповідальності.
90. Підстави звільнення від юридичної відповідальності.

6. КРИТЕРІЇ ТА ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

ДЛЯ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ		
Поточний контроль (ПК)		Підсумковий контроль
Аудиторна робота	Самостійна робота	ЕКЗАМЕН (Е)
≤ 40	≤ 10	
≤ 50		≤ 50
Підсумкова оцінка у випадку заліку (П) = ПК + З ≤ 100		
Підсумкова оцінка у випадку складання екзамену (П) = ПК + Е ≤ 100		

ДЛЯ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ		
Поточний контроль (ПК)		Підсумковий контроль
Аудиторна робота	Самостійна робота	ЕКЗАМЕН (Е)
≤ 20	≤ 30	
≤ 50		≤ 50
Підсумкова оцінка у випадку заліку (П) = ПК + З ≤ 100		
Підсумкова оцінка у випадку складання екзамену (П) = ПК + Е ≤ 100		

**Критерії оцінювання аудиторної роботи здобувачів вищої освіти
(денна та заочна форми навчання)**

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
5	Високий рівень компетентностей. (Теоретичні питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; здобувач вищої освіти виявляє всі необхідні навички та вміння розв'язання практичних завдань та достатньо повно аргументує свою відповідь)
4	Невисокий рівень компетентностей. (Теоретичні питання, винесені на розгляд, засвоєні практично у повному обсязі; здобувач вищої освіти виявляє необхідні навички та вміння розв'язання практичних завдань, але недостатньо повно аргументує свою відповідь)
3	Достатній рівень компетентностей. (Теоретичні питання, винесені на розгляд, у цілому засвоєні; здобувач вищої освіти виявляє окремі навички та вміння розв'язання практичних завдань та недостатньо повно аргументує свою відповідь)
2	Недостатній рівень компетентностей. (Теоретичні питання, винесені на розгляд, засвоєні частково, прогалини у знаннях не носять істотного характеру; здобувач вищої освіти виявляє окремі навички та вміння розв'язання практичних завдань, що мають поверхневий характер. Аргументація відповіді відсутня)
1	Мінімальний рівень компетентностей. (Здобувач вищої освіти хоча й присутній на занятті, однак не підготовлений до відповіді на теоретичні питання, а також не володіє навичками та вміннями розв'язання практичних завдань)
0	Незадовільний рівень компетентностей. Відсутність на занятті.

Для навчальної дисципліни «Теорія держави та права» засобами діагностики знань (успішності навчання) виступають: залік, екзамен, стандартизовані тести, реферати, есе, презентації здобувачів вищої освіти, їх виступи на наукових заходах, інші види групових завдань.

Критерії оцінювання самостійної роботи (денна форма навчання)

За самостійну роботу здобувач вищої освіти отримує бали після виконання наступних завдань:

1. Підготовка словника юридичних термінів з тем курсу – від 3 до 7 балів;
2. Ведення конспекту, що містить навчальний матеріал, передбачений програмою для засвоєння – до 5 балів;
3. Ведення конспекту, що містить положення першоджерел, нормативно-правових актів тощо – до 7 балів;
4. Підготовка презентацій з навчальної теми чи з окремого питання – від 5 до 7 балів;
5. Виконання самостійних робіт (за погодженням з викладачем та відповідно до програми навчального курсу) від 5 до 10 балів.

Критерії оцінювання самостійної роботи (заочна форма навчання)

За самостійну роботу здобувач вищої освіти отримує бали після виконання наступних завдань:

1. Підготовка словника юридичних термінів з тем курсу – від 7 до 10 балів;
2. Ведення конспекту, що містить навчальний матеріал, передбачений програмою для засвоєння – до 7 балів;
3. Ведення конспекту, що містить положення першоджерел, нормативно-правових актів тощо – до 10 балів
4. Підготовка презентацій з навчальної теми чи з окремого питання – від 10 до 15 балів;
5. Виконання самостійних завдань (за погодженням з викладачем та відповідно до програми навчального курсу) від 10 до 20 балів.

Здобувач вищої освіти допускається до складання підсумкового контролю у разі, якщо ним виконані всі передбачені РПНД поточні завдання та сума балів поточного контролю складає не менше, ніж 34 бали.

Критерії оцінювання підсумкового контролю (екзамен)

На початку викладання навчальної дисципліни науково-педагогічний працівник доводить до здобувачів вищої освіти форму проведення підсумкового контролю, передбачену розділом 1 «Опис навчальної дисципліни» РПНД, а також відповідні критерії оцінювання.

Здобувач вищої освіти допускається до складання підсумкового контролю за умови виконання всіх передбачених РПНД поточних завдань та за наявності суми балів поточного контролю не менше ніж 34.

У разі, якщо сума балів поточного контролю становить менше ніж 34, здобувач вищої освіти не допускається до підсумкового контролю і зобов'язаний доопрацювати завдання з метою набрання необхідної кількості балів.

Під час складання підсумкового контролю здобувачам пропонуються білети, що містять питання, передбачені РПНД. Єдина максимальна сума балів за всі види робіт з навчальної дисципліни – 100 балів. Максимальні суми балів за виконання завдань у рамках аудиторної, самостійної – 50 балів; 50 балів – за виконання завдань, винесених на підсумковий контроль.

У разі переведення здобувачів на дистанційну форму навчання підсумковий контроль проводиться з використанням платформ «МІА: Освіта» та СУДН Moodle.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
----------------	-------------------------------	-----------------------

	Залік	Екзамен/ диференційований залік	Оцінка	Пояснення
90-100	зараховано	Відмінно	A	« Відмінно » - теоретичний зміст курсу засвоєний у повному обсязі; сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені РПНД, виконані в повному обсязі.
83-89		Добре	B	« Дуже добре » - теоретичний зміст курсу засвоєний в повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені РПНД, виконані, якість виконання більшості з них оцінена кількістю балів, близько до максимальної.
75-82			C	« Добре » - теоретичний зміст курсу засвоєний цілком; в основному сформовані практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені РПНД, виконані, якість виконання жодного з них не оцінена мінімальною кількістю балів, деякі види завдань виконані з помилками.
68-74		Задовільно	D	« Задовільно » - теоретичний зміст курсу засвоєний не повністю; але прогалини не носять істотного характеру; в основному сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; більшість передбачених РПНД навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять помилки.
60-67			E	« Достатньо » - теоретичний зміст курсу засвоєний частково; не сформовано деякі практичні навички роботи; частина передбачених РПНД навчальних завдань не виконані або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального.
35-59	не зараховано	Не задовільно	FX	« Умовно незадовільно » - теоретичний зміст курсу засвоєний частково; не сформовані необхідні практичні навички роботи; більшість навчальних завдань не виконано або якість їх виконання оцінено кількістю балів, близько до мінімальної; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання).
1-34			F	« Безумовно незадовільно » - теоретичний зміст курсу не засвоєний; не сформовані необхідні практичні навички роботи; всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки або не виконані взагалі; додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не призведе до значного підвищення якості виконання навчальних завдань.

7. ІНФОРМАЦІЙНЕ ТА МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (рекомендовані джерела інформації)

Основні нормативні акти:

- **акти міжнародного права:**

1. Загальна декларація прав людини : Резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 10 груд. 1948 р. № 217 А (III). URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення: 20.06.2024).

2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод :Конвенція Ради Європи від 4 лист. 1950 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/go/995_004 (дата звернення: 20.06.2024).

3. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права : Резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 16 груд. 1966 р. № 2200А [XXI]. URL: http://zakon.rada.gov.ua/go/995_043 (дата звернення: 13.06.2024).

4. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. Прийнято 16 грудня 1966 року Генеральною Асамблеєю ООН. N 2148-VIII (214808) від 19.10.73 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text (дата звернення: 20.06.2024).

- закони:

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р.№ 254к/96-ВР. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254> (дата звернення: 20.06.2024).

2. Про громадські об'єднання : Закон України від 22.03.2012 р. № 4572-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4572-17> (дата звернення: 17.06.2024).

3. Про державний кордон України: Закон України від 4 листопада 1991 року № 1777-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-12#Text> (дата звернення: 20.06.2024).

4. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України : Закон України; Статут від 15.03.2018 р. № 2337-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19#Text> (дата звернення: 15.06.2024).

5. Про виконання рішень та застосування практики Європейського Суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 р. № №3477-IV (зі змінами та доповн.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text> (дата звернення: 20.06.2024).

6. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 08.09.2005 р. № 2866-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text> (дата звернення: 20.06.2024).

7. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»: Закон України від 24 лютого 2022 року № 2102-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text> (дата звернення: 20.06.2024).

8. Про міжнародні договори України: Закон України від 29 червня 2004 року № 1906-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text> (дата звернення: 20.06.2024).

9. Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 20.06.2024).

10.Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності : Закон України від 13.12.2022 р. № 2834-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text> (дата звернення: 20.06.2024).

11.Про правотворчу діяльність : Закон України від 24 серпня 2023 року № 3354-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20#Text> (дата звернення 07.06.2024).

- підзаконні акти:

1. Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990 року. Відомості Верховної Ради України. 1990. № 3. Ст.429 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text> (дата звернення: 20.06.2024).
2. Про День Української Державності: Указ Президента України від 24 серпня 2021 року № 423/2021 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/423/2021#Text> (дата звернення: 20.06.2024).
3. Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності: Указ Президента України від 10.06.1997 р. № 503197. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/503/97#Text> (дата звернення: 20.06.2024).

- постанови, інші рішення, роз'яснення суддів (Конституційного, Верховного):

1. Рішення Конституційного Суду України щодо офіційного тлумачення ч. 3 ст. 21 Кодексу законів про працю України (справа про тлумачення терміна «законодавство» № 12-рп/98 від 9.07.1998 р. Конституційний Суд України: Рішення. Висновки.1997-2001. Книга 1. Відповід. ред. П. Б. Євграфов. Київ : Юрінком Інтер, 2001. 512 с.
2. Рішення Конституційного Суду України щодо офіційного тлумачення положення ч. 1 ст. 58 Конституції України № 1-рп/99 від 9.02.1999 р. Конституційний Суд України: Рішення. Висновки. 1997-2001. Книга 1 Відповід. ред. П. Б. Євграфов. Київ : Юрінком Інтер. 2001. 512 с.
3. Рішення Конституційного Суду України щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 62 Конституції України від 20 жовтня 2011 року N 12-рп/2011 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-11#n54> (дата звернення: 20.06.2024).

Підручники:

1. Загальна теорія права: підручник / за заг. ред. М. І. Козюбри. Київ: Ваіте. 2016. 392 с.
2. Кельман М. С., Стратонов В. М. Загальна теорія права : підручник. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 742 с.
3. Кириченко В. М., Кириченко Ю. В., Соколенко Ю. М. Політико-правова система України : підручник. Київ : Центр учбової літератури. 2019. 304 с.
4. Сухонос В. В. Теорія держави і права : підручник. Суми : Університетська книга. 2018. 544 с.
5. Теорія держави і права : підручник / за заг. ред. О. М. Бандурки; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. 416 с.
6. Теорія держави і права: підручник. Вид. 3-тє переробл. і допов. / Ю. А. Ведерніков та ін. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017; Ліра ЛТД. 480 с.
7. Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин та ін. Харків : Право. 2015. 368 с.

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали:

1. Бочаров Д. О. Правозастосовча діяльність: поняття, функції та форми: проблем. лекції; Держ. мит. служба України, Акад. мит. служби України. Дніпро. 2006. С.74
2. Забезпечення прав людини у правоохоронній діяльності : навч. посіб.. Вид. 2-ге переробл. і допов. / за ред. В. О. Боняк. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2018. 263 с.
3. Крестовська Н. М., Матвєєва Л. Г., Тицька Я. О., Атаманова Н. В., Арабаджи Н. Б. Теорія держави і права : навчальний посібник. Одеса : Міжнародний гуманітарний ун-т, 2021. 193 с.
4. Малишев Б. В., Москалюк О. В. Застосування норм права: навч. посіб. Київ : Реферат, 2010. 260 с.
5. Правозастосовна діяльність Національної поліції. Збірник тестових завдань : навч.-метод. посібник / І. А. Сердюк, Л. М. Сердюк. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 128 с.
6. Рабінович П. М. Основи теорії та філософії права: навч. посібник. Львів : Видавництво ЛОБФ «Медицина і право», 2021. 256 с.
7. Сердюк І. А., Сердюк Л. М. Нормотворча діяльність у МВС і Національній поліції. Збірник тестових завдань : навч.-метод. посіб. / І. А. Сердюк, Л. М. Сердюк. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2024. 156 с.
8. Теорія держави та права : навч. посіб. / за заг. ред. С. Д. Гусарева. Київ : 7БЦ, 2022. 472 с.
9. Теорія держави і права : методичні рекомендації для підготовки до семінарських занять (для студентів 1 курсу денної форми навчання юридичного факультету) / Кол. авт. ; за заг. ред. д.ю.н., проф. Л. Р. Наливайко. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 228 с.
10. Теорія держави і права. Збірник тестових завдань. Частина І: Навч.-метод. посібник. / Боняк В.О., Лантух І.С., Сердюк І.А., Христова Ю.В. Дніпро : Дніпр. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 60 с.
11. Теорія держави і права. Збірник тестових завдань. Частина ІІ : навч.-метод. посібник. / В. О. Боняк, І. А. Сердюк, Л. М. Сердюк, Т. О. Жеглінська. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2020. 120 с.
12. Теорія та практика правозастосування у тестових завданнях : навчальний посібник / за заг. ред. Л. Р. Наливайко. Київ: Хай-Тек Прес, 2017. 316 с.
13. Тетарчук І., Дяків Т. Теорія держави і права : навч. посіб. для підготовки до іспиту. Київ: Центр навчальної літератури. 2019. 194 с.
14. Тополевський Р. Б., Федіна Н. В. Теорія держави і права : навч. посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 268 с.

Монографії та інші наукові видання:

1. Алексєєв В. М., Липовська Н. А. Взаємовідносини держави та суспільства : навч. посіб. Дніпро : ГРАНІ, 2019. 172 с.
2. Атаманова Н. Проблемні питання застосування норм права.

Підприємництво, господарство і право. 2021. № 2. С. 164–169.

3. Бандура С. І. Соціальна держава як результат ефективної соціальної політики. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 12. С. 92–95.

4. Барабаш О. О. Правосвідомість, правопорядок та законність як чинники правомірної поведінки. *Форум права*. 2018. № 3. С. 6-12.

5. Бичков І. Г. Щодо місця Конституційного Суду України в механізмі стримувань і противаг. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 3. С. 224–229.

6. Білоус О. Тлумачення норм права: поняття та сутність. *National law journal: theory and practice*. 2020. № 5. С. 46–53.

7. Бліхар М. Сутність юридичної відповідальності в правовій доктрині України. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія : Юридичні науки*. 2020. Т. 7. № 4. С. 161-168.

8. Богів Я. С. До питання про сутність суверенітету: теоретико-правовий аспект. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право»*. 2018. № 2(18). С. 1-16.

9. Боняк В. О. Поняття «норма права» в сучасній правничій науці. *Право і суспільство*. 2018. № 3. Ч. 1. С. 15–18.

10. Борисюк І. Еволюція міжнародного нормативного механізму захисту прав дитини. *Знання європейського права*. 2021. № 2. С. 7–12.

11. Бородін Ю. Ю. Поняття, ознаки та властивості правопорядку. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2012. № 2(1). С. 211-221.

12. Бражник В. О., Сидоренко Д. А. До питання обмеження прав і свобод людини в умовах дії спеціального правового режиму. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. 2018. № 9(3). С. 10–14.

13. Вакарюк Л. В. Поняття та сутність правового режиму. *Публічне право*. 2018. № 1(29). С. 223-229.

14. Васильченко О. П., Матат А. В. Конституційні права людини : зміст, функції та рамки обмеження. *Права людини в Україні та у зарубіжних країнах : проблеми теорії та нормативно-правової регламентації* : колективна монографія / Національний університет "Одеська юридична академія". Львів; Торунь : Ліга-Прес, 2020. С. 45–66.

15. Вовк П. Правова держава : вітчизняні наукові підходи до змісту поняття. *Юридичний вісник*. 2020. № 1. С. 19–23.

16. Волкова І. Види юридичних фактів-станів. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 1. С. 114-118.

17. Галас В. І., Попович Т. П. Елементний склад форми держави : теоретико-правовий аналіз. *Регіональні студії*. 2017. Вип. 10. С. 13-17.

18. Гапотій В. Д., Жильцов О. Л., Воржевітіна Г. І. Основні правові системи світу : навчальний посібник. Мелітополь : ФОП Однорог Т.В., 2019. 279 с.

19. Дзьобань О. П., Жданенко С. Б. Права людини і національна безпека: філософсько-правові аспекти взаємозв'язку. *Інформація і право*. 2020. № 2(33). С. 9–22.

20. Загребельна Н. Юридична відповідальність з позиції справедливості та дієвості: сучасні реалії та поняття. *Political and Legal Studies*. 2022. Vol. 1. Issue 4. С. 63-73.
21. Загуменна Ю. О., Лазарєв В. В., Сидоренко А. Ю. Відомча нормотворчість в Україні : досвід комплексного аналізу : монографія. Харків : Планета-Прінт, 2021. 228 с.
22. Заставська Л. П., Терещенко Л. О. Проблематика об'єкта правовідносин у системі правових категорій. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка*. 2019. Т. 1. № 85. С. 31-37.
23. Зелена І. Поняття інституту юридичної відповідальності у приватному праві. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 1. С. 176-181.
24. Кельман Л. М. До питання про співвідношення понять правозастосовної діяльності та реалізації права : теоретико-правовий аспект. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2017. № 4. С. 31-41.
25. Колот А. М., Герасименко О. О. Соціальна держава : генезис і перспективи розвитку. *Соціально-трудова відносина: теорія та практика*. 2017. № 1. С. 8–36.
26. Кононенко В. В., Лапшин С. А. Громадянське суспільство та держава : співвідношення в публічному управлінні. *Державне управління : удосконалення та розвиток*. 2020. № 8. URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/8_2020/3.pdf.
27. Котик Г. В. Поняття та види систематизації законодавства. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету*. 2020. Вип. 32. С. 14-18.
28. Кравцова З. С. Співвідношення понять «механізм держави» та «механізм здійснення державної влади» : конституційно-правовий аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 10. С. 91-94.
29. Кравчук С. Й. Основи теорії держави і права : навч. посібник. Київ : Видавничий дім "Кондор", 2018. 192 с.
30. Кучук А. М., Пекарчук А. В. Система права : необхідність зміни парадигми. *Право і суспільство*. 2020. № 2. С. 84–89.
31. Лазарєв В. В. Концепції розуміння сутності категорії «зловживання правом». *Право і безпека*. 2023. № 1(88). С. 179–189. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2023.1.16>.
32. Лазарєв В. В. Тлумачення юридичної термінології Конституційним Судом України. *Право і безпека*. 2020. № 79(4). С. 116–121.
33. Лепех Ю. Питання про співвідношення понять «правотворчість» та «нормотворчість». *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія : *Юридичні науки*. 2016. № 855. С. 225–231.
34. Лісовська Ю. П., Лісовський П. М., Подоляка С. А. Правова держава : історія, теорія, методологія : навч. посіб. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2018. 348 с.
35. Макаренко Л. П. Співвідношення понять «джерело прав» та «форма права» : теоретико-понятійний аспект. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2018. № 6. Т. 1. С. 28–30.
36. Марущак О. А. Функції держави: визначення поняття. *Держава та*

регіони. *Серія: Право*. 2019. № 3(65). С. 17-21.

37. Москальчук Ю. Г. Система стримувань і противаг як ефективний засіб досягнення взаємодії у роботі органів законодавчої, виконавчої та судової влади в Україні. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2020. Вип. 16. С. 19–23.

38. Новікова М. В. Загальнотеоретичні підходи до визначення поняття «джерела права». *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. № 2(111). С. 71-75.

39. Образцова В. В. Механізм стримувань та противаг у публічно-управлінських відносинах. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 20. С. 107–112.

40. Оніщенко Н. М. Громадянське суспільство : реалії та зміни. *Громадянське суспільство як чинник модернізації сучасної держави : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 20 квітня 2021 р.)*. Київ : Київський регіональний центр НАПрН України, 2021. С. 89-93.

41. Очколяс Д. Природа та структура теоретичної юридичної науки. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 1. С. 193-199.

42. Переш І. Є., Бариська Я. О. Теоретичні характеристики правомірної поведінки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія "Право"*. 2019. Вип. 59. Т. 1. С. 66–69.

43. Попова О. В. Нормотворчий процес та правозастосування : навчальний посібник. Київ : НУБіП України, 2022. 168 с.

44. Соколова І. О. Правова природа політичних режимів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 6. С.47-49.

45. Самофалов Л. П., Самофалов О. Л. Теоретичні аспекти знань про склад правопорушення та їх практичне значення. *Порівняльно-аналітичне право*. 2020. № 1. С. 56-60.

46. Сердюк І. А. Реалізація норм права : питання термінологічної визначеності та змістовної наповненості. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 1. С. 74-78.

47. Слинько Д. В. Юридичний процес : історія, теорія, практика : монографія. Харків : НТМТ, 2017. 415 с.

48. Соболь Є. Ю., Габелко В. О. Суспільний розвиток: співвідношення формаційного та цивілізаційного підходів. *Наукові записки. Серія : Право*. 2022. № 12. С. 4-9.

49. Стрибко Т., Бойченко С. Правова поведінка як складник правосвідомості : загальнотеоретичний аналіз. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 4. С. 257–261.

50. Субота С. І. Особливості взаємодії громадянського суспільства та поліції в умовах демократичного режиму. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 3. С. 41–44.

51. Тацій В. Я., Данильян О. Г. Правова культура та державотворчі процеси в сучасній Україні : проблеми взаємовпливу. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2019. Вип. 38. С. 11–25.

52. Теплюк М., Ющик О. Характеристика об'єкта як необхідна умова

правового регулювання. *Право України*. 2022. № 12. С. 26-36.

53. Ткаля О., Шелудько А. Загальні принципи організації та діяльності державного апарату. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 11. С. 274-279.

54. Томко В. Особливості діалектичного поєднання категорій "право" і "норма права". *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 3. С. 137-141.

55. Трещов М., Мунько А. Сучасна форма правління в Україні : науково-практичний дискурс. *Науковий вісник: Державне управління*. 2022. № 2(12). С. 182-193.

56. Уварова О. О. Права жінок та гендерна рівність : навчальний посібник. Київ : ФОП Голембовська О. О., 2018. 204 с.

57. Федіна Н. В. Генеза тлумачення норм права. *Право і суспільство*. 2018. № 1. С. 46-51.

58. Флоря А. Р., Лісна І. С. Судовий прецедент у правовій системі США. *Право та державне управління*. 2017. № 4(29). Т. 1. С. 33-37.

59. Чукаєва В. О. До проблеми типології правової системи сучасної України. *Juris Europensis Scientia*. 2020. Вип. 4. С. 20-24.

60. Щербак Н. В. Міжнародні стандарти з питань гендерної рівності та їх упровадження в Україні (в умовах реформування державного управління). *Право та державне управління*. 2020. № 4. С. 153-165.

Інтернет-ресурси:

1. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/2116> (дата звернення: 20.06.2024).

2. Національна бібліотека України ім. Ярослава Мудрого. URL: <http://nlu.org.ua> (дата звернення: 20.06.2024).

3. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <http://rada.gov.ua> (дата звернення: 20.06.2024).

4. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua> (дата звернення: 20.06.2024).

5. Міністерство внутрішніх справ України. URL: <http://mvs.gov.ua> (дата звернення: 20.06.2024).

6. Офіційний вебпортал Національної поліції України. URL: <https://www.npu.gov.ua> (дата звернення: 20.06.2024).

7. Повні тексти юридичних книг (бібліотека Князева). URL: <http://www.ebk.net.ua> (дата звернення: 20.06.2024).

8. Практика ЄСПЛ. Український аспект. URL: <https://www.echr.com.ua/rishennia-espl> (дата звернення: 20.06.2024).

9. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <https://www.kmu.gov.ua> (дата звернення: 20.06.2024).

10. Юридична бібліотека імені Л. Голдман Єльської школи права Єльського університету. URL: <https://library.law.yale.edu/> (дата звернення: 20.06.2024).

**Завідувач кафедри
теорії та історії держави
та права, конституційного права
та прав людини**

Валентина БОНЯК

